

Advies n° 2022-A/006

van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

**betreffende de versterking van het lokaal beleid in de strijd tegen gedwongen
huwelijken**

**INSTITUUT VOOR
DE GELIJKHEID
VAN VROUWEN
EN MANNEN**

Inhoudstafel

I.	Inleiding	1
II.	Algemene info inzake gedwongen huwelijken	1
2.1.	Omschrijving van het fenomeen	1
2.2.	Beleid en wetgeving in België.....	1
III.	Context	2
IV.	Werkwijze	3
V.	Resultaten	3
5.1.	Opmerken van signalen van een gedwongen huwelijk	3
5.2.	Jaarlijkse frequentie van het aantal waargenomen gedwongen huwelijken	4
5.3.	Gebruik van de meldcode voor het signaleren van een gedwongen huwelijk	4
5.4.	Ondernomen acties	5
A.	Percentage van ambtenaren die acties ondernemen.....	6
B.	Mogelijke acties die werden ondernomen in situaties van gedwongen huwelijken	6
5.5.	Kennis van de COL nr. 6/2017	7
VI.	Eindconclusie en aanbevelingen	8
6.1.	Eindconclusie.....	8
6.2.	Aanbevelingen	9
A.	Aanbevelingen gericht aan lokale overheden	9
B.	Aanbevelingen gericht aan het College van procureurs-generaal	10
C.	Aanbevelingen gericht aan de minister van Justitie	11

I. Inleiding

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (hierna het Instituut genoemd) werd opgericht door de wet van 16 december 2002 en heeft onder andere als opdracht om te waken over de naleving van de wetgeving inzake de gelijkheid van vrouwen en mannen en om elke vorm van discriminatie of ongelijkheid op grond van geslacht te bestrijden.

In deze hoedanigheid is het Instituut bevoegd om adviezen en aanbevelingen tot de overheid te richten met het oog op het verbeteren van wet- en regelgeving.

II. Algemene info inzake gedwongen huwelijken

2.1. Omschrijving van het fenomeen

Het Instituut heeft de afgelopen jaren verscheidene urgente meldingen van hoog risicosituaties van gedwongen huwelijken ontvangen. Het aantal meldingen is toegenomen tijdens de gezondheidsmaatregelen als gevolg van de coronacrisis, die ook de ongelijkheid en gendergerelateerd geweld heeft verergerd. De situaties zijn over het algemeen alarmerend en houden een dreigend risico in van gedwongen huwelijken.

In België **zijn gedwongen huwelijken strafbaar** en staat er een gevangenisstraf op. Het Strafwetboek omschrijft het gedwongen huwelijk als "*de verbintenis tussen twee personen van wie er ten minste één niet uit vrije wil en ten volle met het huwelijk heeft ingestemd*". Het gaat dus over huwelijken onder fysieke en morele dwang. Een gedwongen huwelijk verschilt van een gearrangeerd huwelijk en vraagt dan ook om **een speciale wetgeving en aanpak**. Bij een gedwongen huwelijk staat ten minste een van de partijen onder emotionele, psychologische of fysieke druk van derden om in te stemmen met het huwelijk. Ten minste één slachtoffer is tegen zijn/haar wil uitgehuwelijkt, met als gevolg dat hij/zij zijn/haar leven lang diverse vormen van geweld ondervindt na het gedwongen huwelijk.

Een gedwongen huwelijk blijft in België echter een verborgen fenomeen. Het is vaak moeilijk een gedwongen huwelijk op te sporen en aldus te vervolgen, want terwijl fysieke dwang gemakkelijk herkenbaar is, is morele dwang veel subtieler en moeilijker op te sporen.

2.2. Beleid en wetgeving in België

Het probleem van gedwongen huwelijken wordt geleidelijk wel meer uit de taboesfeer gehaald. Zowel op internationaal niveau als in België wordt er door de overheid steeds meer aandacht aan besteed.

De Verenigde Naties, de Raad van Europa en de Europese Unie, alsook verschillende onderzoeken in België, hebben aangedrongen op de ontwikkeling **van een specifiek strafrechtelijk beleid inzake eengerelateerd geweld**. Een van de doelstellingen van dat beleid is te zorgen voor een uniforme toepassing van het strafrecht teneinde slachtoffers te beschermen en om straffeloosheid bij daders te voorkomen. De gemeenschappelijke omzendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen (COL 6/2017) van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal is hiervan een concrete toepassing.

Die omzendbrief is op 1 juni 2017 in werking getreden en heeft **tot doel** de betrokken magistraten en politiediensten bewust te maken van de realiteit van de problematiek, hen instrumenten aan te reiken

om die vormen van geweld beter te vatten en op passende wijze te onderzoeken. De omzendbrief heeft ook tot doel het vervolgingsbeleid voor de parketten vast te stellen, de codering en verzameling van statistische gegevens te verbeteren, de uitwisseling van informatie, de samenwerking tussen het parket en het Instituut en de invoering van lokaal beleid te bevorderen.

Op initiatief van de staatssecretaris voor Gendergelijkheid, Gelijke Kansen en Diversiteit hebben de Belgische overheden op 26 november 2021 een nieuw **Nationaal Actieplan tegen Gendergerelateerd Geweld (NAP) 2021-2025**¹ aangenomen. Dat plan voorziet in een reeks concrete maatregelen ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, waaronder gedwongen huwelijken. Het besteedt bijzondere aandacht aan de opvang en verzorging van slachtoffers van gedwongen huwelijken en eengerelateerd geweld en aan de ondersteuning van beroepsbeoefenaars die met dergelijke situaties te maken kunnen krijgen.

III. Context

Prevalentiestudies van gedwongen huwelijken tonen **alarterende cijfers**. Maar de slachtoffers vragen zelden om hulp of melden die vorm van geweld niet bij politie en justitie om uiteenlopende redenen (angst, schaamte, loyaleit aan familie enz.), zodat de officiële cijfers zeer laag zijn.

Om hieraan tegemoet te komen, werden er reeds **verschillende initiatieven** gelanceerd om professionals instrumenten aan te reiken om gedwongen huwelijken snel te kunnen opsporen en slachtoffers snel hulp te kunnen bieden. De rol van de ambtenaren burgerlijke stand in de detectie en de vervolging is in deze primordiaal, aangezien ze als sleutelfiguren op het terrein de laatste schakel vormen om op wettelijke basis een einde te maken aan een mogelijk verregaand misdrijf.

Om de opsporing en afhandeling van gedwongen huwelijken door deze sleutelactoren te verbeteren, heeft **het Instituut**² al in 2019 een "**meldcode voor het signaleren van gedwongen huwelijken voor ambtenaren van de burgerlijke stand**"³ ontwikkeld⁴.

Begin 2021 heeft het Instituut deze meldcode bezorgd aan de betrokken ministers en staatssecretarissen, aan de Belgische schepenen belast met de burgerlijke stand en gelijke kansen, en aan de ambtenaren van de burgerlijke stand. Na één jaar wenste het Instituut het gebruik ervan te evalueren. Het doel van die evaluatie was na te gaan of de meldcode het beoogde doel had bereikt. Het Instituut heeft aan alle betrokken ambtenaren van de burgerlijke stand een evaluatievragenlijst toegezonden. Laatstgenoemden hebben uitvoerig aan het onderzoek deelgenomen.

---

¹ Het NAP is te raadplegen op de website van het Instituut: https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/nationaal_actieplan_in_de_strijd_tegen_gendergerelateerd_geweld_2021_2025

² Meer informatie is te vinden op de website van het Instituut: <https://igvm-iefh.belgium.be/fr>

³ De meldcode is te raadplegen via: https://igvm-iefh.belgium.be/fr/publications/code_de_signalement_des_mariages_forces_a_lusage_des_officiers_de_letat_civil

⁴ De meldcode zal ook door de Europese Vereniging voor Ambtenaren van de Burgerlijke Stand als *good practice* gebruikt worden.

IV. Werkwijze

Om het gebruik van de tool te evalueren, stelde het Instituut een korte online vragenlijst op via Google Forms, zowel in het Nederlands als het Frans, en verzond deze naar de Dienst Burgerzaken van de Belgische steden en gemeenten. In totaal ontving het Instituut maar liefst **170 antwoorden** op de vragenlijst, een respons van 30%. Les résultats de cette évaluation peuvent donc être considérés comme représentatifs et seront présentés dans le cadre de cet avis.

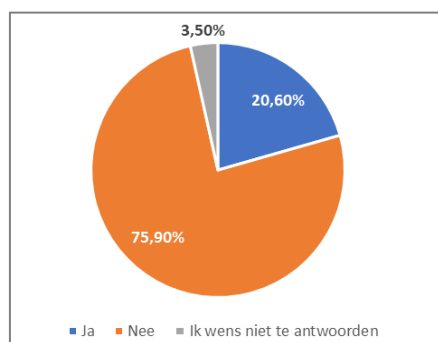
De vragenlijst bestond in totaal uit zes meerkeuze- of open vragen. De ambtenaren werden onder andere gevraagd of ze al signalen van een gedwongen huwelijk hadden opgemerkt en naar de acties die ze vervolgens ondernomen, of ze de meldcode van het Instituut gebruikten, naar hun kennis van de COL 6/2017 (cf. *supra*), etc. De integrale vragenlijst en mogelijke antwoordopties is terug te vinden in bijlage 1. Voor de analyse werden de antwoorden op de Nederlands- en Franstalige vragenlijst samengevoegd.

De verzending van de vragenlijst ging gepaard met een nieuwe sensibiliseringsactie van de meldcodes, gericht aan de Schepenen van Gelijke Kansen van de Belgische steden en gemeenten.

V. Resultaten

5.1. Opmerken van signalen van een gedwongen huwelijk

De eerste vraag ging na of de ambtenaren burgerlijke stand al ooit signalen van een gedwongen huwelijk hadden opgemerkt in hun functie. De resultaten worden voorgesteld in onderstaande grafiek:

Figuur 1. Opmerking signalen van een gedwongen huwelijk

Uit de resultaten blijkt dat **20,6%** van de respondenten ooit al signalen heeft opgemerkt. Voor de meerderheid, nl. **75,9%**, was dit evenwel niet het geval.

De **meest voorkomende signalen** die werden opgemerkt, betreffen de systematische aanwezigheid van andere familieleden bij de huwelijksaangifte en -bespreking (bijvoorbeeld de ouders of broer) en de monopolisering van het gesprek door één van de partijen. Eén van de ambtenaren beschrijft dit als volgt:

« De familie was zeer aanwezig, en sprak in de plaats van de toekomstige echtgenoten. De toekomstige vrouw was zeer afwezig. »

Ook het feit dat één van de partners een houding van verslagenheid aannam en/of er verdrietig uitzag, werd opgemerkt en aangegeven als signaal, zoals volgende citaten illustreren:

“De partner is erg dominant en neemt voortdurend het woord. De andere partner (meestal de vrouw) zit er verslagen en nerveus bij.”

“Vrouw is zeer timide en vertoont angstgevoelens, geen communicatie tussen de partners, meneer neemt het woord en wil niet dat mevrouw een woord zegt.”

Andere mogelijke signalen die de respondenten opmerkten, zijn:

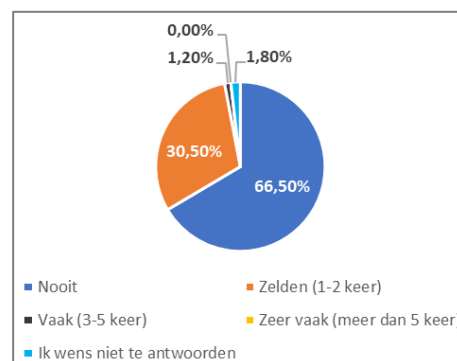
- Een groot leeftijdsverschil tussen beide partijen;
- Het hebben van verblijfsadressen in verschillende landen;
- Het ontbreken van een verblijfsvergunning van één van de partijen; en
- Een gebrek aan kennis over elkaar.

In de meeste gevallen werd er **meer dan één signaal** opgemerkt.

Daarnaast geven meerdere respondenten aan dat sommige betrokkenen ook **zelf meldden** gedurende een individueel gesprek dat **ze werden gedwongen**.

5.2. Jaarlijkse frequentie van het aantal waargenomen gedwongen huwelijken

Ten tweede werd de ambtenaren van de burgerlijke stand gevraagd in hoeverre zij **jaarlijks** met het probleem van gedwongen huwelijken werden geconfronteerd. De resultaten zijn weergegeven in de onderstaande grafiek:

Figuur 2. Jaarlijkse frequentie van het aantal waargenomen gedwongen huwelijken

De overgrote meerderheid van de respondenten (**66,50%**) geeft aan "**nooit**" met de problematiek van gedwongen huwelijken te zijn geconfronteerd.

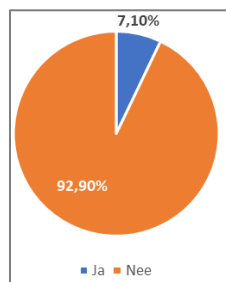
Evenwel meldt toch 30,50% van de deelnemers **een- of tweemaal per jaar dergelijke situaties** te hebben meegemaakt. Slechts **twee** respondenten (1,20%) melden dat ze **vaak (3 tot 5 keer)** met een gedwongen huwelijk werden geconfronteerd.

Een aanzienlijk deel van de ambtenaren burgerlijke stand wordt dus elk jaar geconfronteerd met situaties van gedwongen huwelijken.

5.3. Gebruik van de meldcode voor het signaleren van een gedwongen huwelijk

De ambtenaren burgerlijke stand werden vervolgens gevraagd of ze de meldcode voor het signaleren van een gedwongen huwelijk al eens gebruikten, en in welke context.

Onderstaande grafiek geeft de resultaten weer:

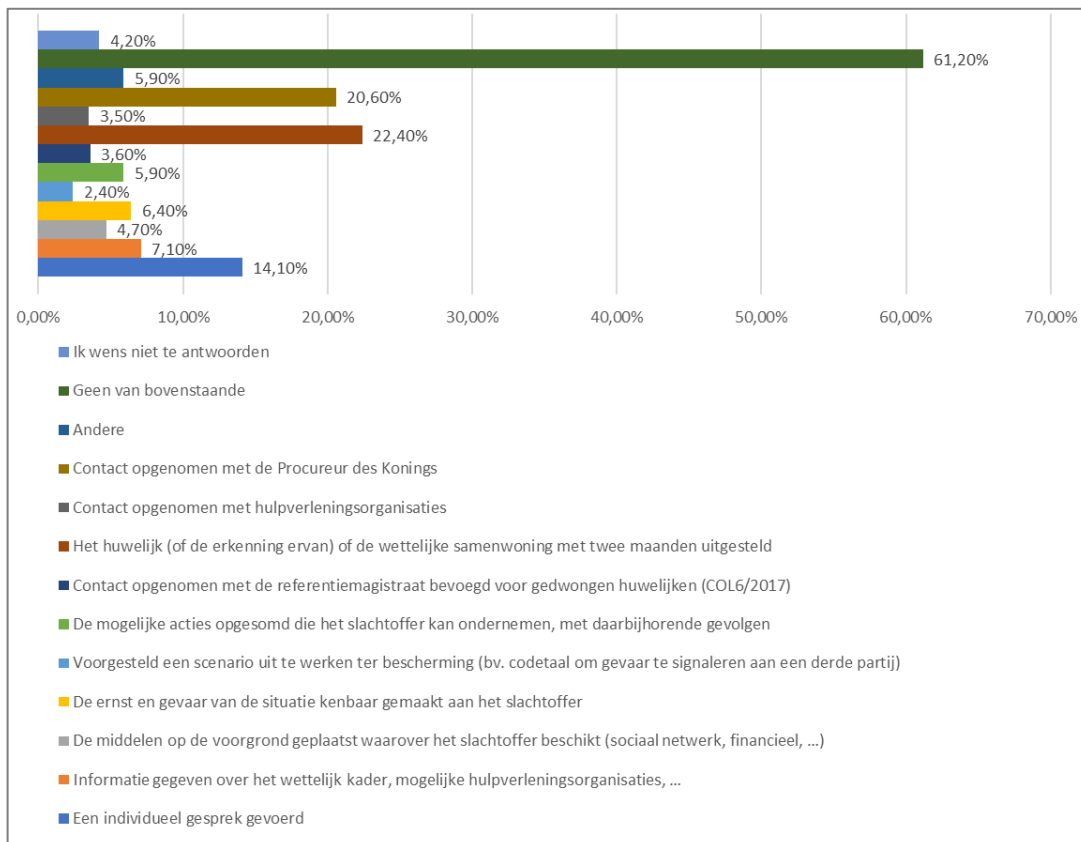
Figuur 3. Gebruik van de meldcode

Een minderheid van **7,1%** van de respondenten geeft aan de meldcode al eens te hebben gebruikt, terwijl bijna **93%** dit nog niet deed.

De ambtenaren die de meldcode wel al gebruikten, deden dit in **verschillende contexten**. In de meeste gevallen raadplegen ze de meldcode reeds bij de procedure van de huwelijksaangifte. In andere gevallen werd de meldcode geraadpleegd tijdens het individueel gesprek met het vermoedelijke slachtoffer, of voor- of tijdens contactopname met de Procureur des Konings.

5.4. Ondernomen acties

De **maatregelen** die door ambtenaren van de burgerlijke stand worden genomen indien een risico bestaat dat er een gedwongen huwelijk wordt gesloten, worden in onderstaande grafiek weergegeven.

Figuur 4. Ondernomen acties

A. Percentage van ambtenaren die acties ondernemen

61,2% van de respondenten heeft geen actie ondernomen. Aangezien, behoudens uitzondering, deze groep ook geen signalen heeft opgemerkt, is dit een positief signaal. Alle andere deelnemers namen concrete maatregelen als reactie op een mogelijke situatie van een gedwongen huwelijk. **Ambtenaren van de burgerlijke stand reageren dus gewoonlijk op signalen van gedwongen huwelijken.**

B. Mogelijke acties die werden ondernomen in situaties van gedwongen huwelijken

De ambtenaren burgerlijke stand ondernamen verschillende acties bij vermoedens van een gedwongen huwelijk.

22,40% van de respondenten opteert voor de **opschorting van de erkenning van het huwelijk of de wettelijke samenwoning gedurende twee maanden**. Dat is een in de wetgeving voorziene handwijze, die vergezeld moet gaan van een verzoekschrift aan de procureur des Konings.

Bovendien neemt **20,60% contact op met de procureur des Konings**.

14,10% kiest voor een **persoonlijk gesprek**. Die laatste modaliteit maakt deel uit van de eerste in te zetten maatregelen om het vermoeden van een gedwongen huwelijk al dan niet te bevestigen.

Slechts 3,60% van de respondenten contact op met de **referentiemagistraat** die, overeenkomstig de COL 6/2017, bij het parket is aangesteld.

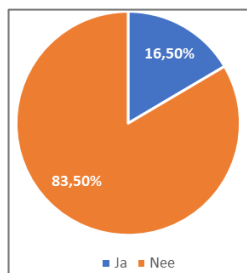
Sommige belangrijke maatregelen ter bescherming van slachtoffers van gedwongen huwelijken, **worden zelden** door ambtenaren van de burgerlijke stand **getroffen**:

- **2,40%** stelt aan het slachtoffer voor om een scenario uit het hoofd te leren om zichzelf te beschermen (een code om discreet het gevaar te melden aan een derde die kan optreden in naam van het slachtoffer en alle nodige stappen kan zetten om haar of hem te beschermen);
- **3,50%** neemt rechtstreeks contact op met hulpverleningsorganisaties;
- **4,70%** biedt slachtoffers een overzicht aan van middelen die ze kunnen gebruiken (sociaal netwerk, financiële middelen, mogelijke plaatsen om te verblijven ...);
- **5,90%** stelt de verschillende mogelijke stappen voor die het slachtoffer kan nemen;
- **6,40%** analyseert de gevaarlijkheid van de situatie en legt die bloot aan de slachtoffers;
- **7,10%** geeft informatie over het wettelijk kader, mogelijke steun enz.

5.5. Kennis van de COL nr. 6/2017

Tot slot werd de ambtenaren burgerlijke stand gevraagd of ze de COL 6/2017 (*cf. supra*) kenden.

Figuur 5. Kennis van de COL 6/2017

Zoals weergegeven in de grafiek, blijkt de kennis van de omzendbrief beperkt: slechts **16,5%** van de respondenten geeft aan dat ze de COL 6/2017 kennen.

VI. Eindconclusie en aanbevelingen

6.1. Eindconclusie

De ambtenaren van de burgerlijke stand hebben intensief meegewerkt aan de evaluatie van de meldcode voor gedwongen huwelijken, waaruit blijkt dat **de belangstelling voor de problematiek toeneemt**. Dankzij die hoge participatiegraad kunnen ook belangrijke conclusies worden getrokken.

Uit de resultaten blijkt dat **ambtenaren van de burgerlijke stand inderdaad worden geconfronteerd met signalen van gedwongen huwelijken, zelfs meerdere signalen**. Vroegtijdige herkenning van die signalen is van essentieel belang om het slachtoffer te beschermen. Veel ambtenaren van de burgerlijke stand melden dat zij elk jaar te maken krijgen met situaties van gedwongen huwelijken, wat getuigt van de noodzaak om voor deze professionals een specifiek beleid op te zetten.

Ongeacht dat toch **een meerderheid van de respondenten aangeeft** nooit met de problematiek van gedwongen huwelijken in aanraking te zijn gekomen, moet dit negatieve resultaat eerder gezien worden als een oproep tot verdere sensibilisering. De ambtenaren geven aan dat in het licht van de complexiteit van de problematiek, de situaties niet steeds makkelijk te herkennen zijn. Ze voelen zich vaak hulpeloos in situaties waarin het risico bestaat van een gedwongen huwelijk en verzoeken om bijstand in deze.

Indien de ambtenaren burgerlijke stand wel signalen zien, ondernemen ze ook actie. Niettemin zijn er **grote verschillen in de maatregelen die** worden genomen. Sommige belangrijke maatregelen in verband met slachtoffers worden zelden door de ambtenaren genomen. Een klein deel van de ondervraagden heeft een gesprek met het slachtoffer over de mogelijke gevaarsituatie waarin het zich bevindt, en maar een heel klein neemt contact op met de hulpverleningsorganisaties om slachtoffer door te verwijzen. Een gebrek aan (kennis van de) specifieke hulpverleningsinstanties inzake gedwongen huwelijken, en het **gebrek aan netwerkvorming tussen die actoren**, vormen daar een mogelijke verklaring voor.

Uit het onderzoek blijkt inderdaad dat ambtenaren niet altijd op de hoogte zijn van al de instrumenten waarover zij mogelijks kunnen beschikken om het probleem van gedwongen huwelijken aan te pakken. Niettemin is het positief te constateren dat sommige ambtenaren wel degelijk al op eigen initiatief al gebruik maken van de meldcode gedwongen huwelijken en dit vooral in geval van vermoeden van gedwongen huwelijk.

Een grote meerderheid van de ambtenaren is niet op de hoogte van COL 6/2017. Dat is een verrassende vaststelling, aangezien de omzendbrief essentiële richtsnoeren bevat voor het onderzoek naar en de vervolging van onder meer gedwongen huwelijken. Door het gebrek aan kennis van deze omzendbrief, neemt ook maar een minderheid van de ambtenaren in geval van een gedwongen huwelijk, contact op met de betrokken referentiemagistraat.

Ten slotte blijkt uit de evaluatie dat de **meldcode voor gedwongen huwelijken** door de overgrote meerderheid van de ambtenaren **goed is ontvangen** en dat **het nut ervan algemeen lijkt te worden bevestigd**. Ambtenaren van de burgerlijke stand zijn zich steeds meer bewust van het probleem van gedwongen huwelijken, zoals blijkt uit de antwoorden van velen van hen op de bevraging.

6.2. Aanbevelingen

A. Aanbevelingen gericht aan lokale overheden

1. Nood aan registratie van gedwongen huwelijken

In navolging van de aanbevelingen van het Comité van Partijen bij het Verdrag van Istanbul, en om het *dark number* rond gedwongen huwelijken tegen te gaan, adviseren we de lokale overheden **om een registratiesysteem** uit te werken. Dit registratiesysteem bevordert niet alleen de kennis over de lokale omvang van de problematiek, maar genereert ook de mogelijkheid om lokaal beleid verder te verfijnen. Meten is weten in deze.

Het bestrijden van deze extreem verdoken vorm van geweld tegen vrouwen, vereist immers dat het (lokaal) beleid gebaseerd is op feitelijke gegevens. In dit verband is het van essentieel belang dat systematische gegevens worden verzameld. De gegevensverzameling kan hierbij best niet alleen betrekking hebben op de administratieve juridische beslissingen, maar ook een overzicht bieden van alle andere genomen initiatieven door de betrokken ambtenaar. De vragenlijst waarop dit advies gebaseerd is, kan als inspiratiebron dienen.

2. Nood aan sensibilisering⁵

Gezien het voorsnog eerder beperkte gebruik van de meldcode en de beperkte kennis inzake de COL 6/2017, is er nood aan intensieve **sensibilisering**. Op die manier willen we de ambtenaren burgerlijke stand aanmoedigen de meldcode te raadplegen om mogelijke signalen van een gedwongen huwelijk te leren detecteren, en deze te gebruiken als leidraad voor concrete acties bij vermoedens van een mogelijk misdrijf⁶.

Dergelijke sensibiliseringsacties dienen niet louter gericht te blijven tot ambtenaren burgerlijke stand als doelpubliek, maar **ook uitgebreid te worden naar bredere** doelgroepen en netwerken. Dit gaven verschillende respondenten ook zelf aan in de vragenlijst:

“Niet alleen gemeentes sensibiliseren, maar ook lokale buurtwerking, scholen, politie, CAW, De Poort, ...” of “(...) Meld dit ook aan Vlavabbs (nu Burgerzaken Vlaanderen).”

Er werd ook de wens geuit om op **regelmatige basis** (bv. jaarlijks) gesensibiliseerd te worden over de problematiek. Om de timing en frequentie van dergelijke sensibiliseringsacties te bepalen, dienen gekende risicofactoren -en periodes (zoals zomermaanden en vakanties) in aanmerking te worden genomen.

3. Nood aan opleiding

Er is vraag naar **opleiding** van ambtenaren van de burgerlijke stand. Die opleiding zou een diepgaand inzicht in de problematiek toelaten en dient hen de tools eigen te maken. De meldcode zou deel moeten uitmaken van die opleiding om de toepassing ervan te vergemakkelijken, met name in de context van het herkennen van signalen van gedwongen huwelijken en van de zorg voor slachtoffers. De ambtenaren geven aan dat ze bijvoorbeeld nood hebben aan concrete handvaten om een gesprek met een (mogelijk) slachtoffer aan te gaan. Door in de opleiding de nadruk te leggen op dergelijke

---

⁵ Als *good practice* inzake sensibilisering en opleiding, verwijzen we graag naar de acties van Brussels staatssecretaris voor Gelijke Kansen, mevrouw Nawal Ben Hamou. Zo krijgen de medewerkers van de burgerlijke stand opleidingen inzake gedwongen huwelijken, en meer concreet over hoe ze administratieve gesprekken kunnen aangaan en de impact van lichaamstaal. Daarnaast krijgen de gemeentebesturen ook een bewustmakings- en informatiebrochure, waarin ook naar de meldcode van het Instituut wordt verwezen.

instrumenten, zoals de meldcode, zou de opvang van en zorg voor slachtoffers van gedwongen huwelijken kunnen worden versterkt en zou worden tegemoetgekomen aan maatregel 95 van het NAP 2021-2025.

In de opleiding moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende soorten huwelijken, waaronder schijnhuwelijken, schijnliefdeshuwelijken en gearrangeerde huwelijken, om verwarring te voorkomen en duidelijk te maken hoe moet worden gehandeld. Zoals een ambtenaar van de burgerlijke stand getuigde:

"Het is moeilijk in te schatten wanneer je te maken hebt met een gedwongen huwelijk en/of een schijnhuwelijk. Een opleiding kan nuttig zijn om de signalen gemakkelijker op te sporen. Het is immers noodzakelijk onderscheid te kunnen maken tussen de tradities van het land en het feit dat een van de twee (of beiden) niet toestemt (toestemmen)."

De opleiding kan best gegeven worden door een multidisciplinair team bestaande uit alle actoren die over de nodige deskundigheid beschikken om deze vorm van geweld op een holistische en nauwkeurige manier aan te pakken. Het programma moet worden ontwikkeld in samenwerking met de opvangcentra, hulpcentra, het Openbaar Ministerie en de politie om netwerkvorming aan te moedigen. Het moet cultureel- en genderbewust zijn en sleutels aanreiken om *victim blaming* tegen te gaan. Het wordt sterk aangemoedigd om ook de (lokale) relevante gemeenschappen bij dat proces te betrekken.

4. Interne richtlijnen

Naast sensibilisering en vorming is het ook aangeraden om voor de ambtenaren van burgerlijke stand duidelijke **interne richtlijnen** uit te werken. Deze interne richtlijnen kunnen gebruik maken van de instructies en adviezen die gegeven worden in de handleiding, de meldcode en in de COL 6/2017. Via deze richtlijn kunnen ook concrete linken gelegd worden voor samenwerking met lokale stakeholders, zoals lokale deskundige hulpverleningscentra, bemiddelaars en referentiemagistraten.

Daarnaast wijzen we ook graag op het initiatief van deelstatelijke expertisecentra, zoals het CAW Mechelen als referentiecentrum Eergerelateerd Geweld of 'Le réseau Mariage et Migration', die de ambtenaren burgerlijke stand op laagdrempelige manier kunnen bijstaan voor advies.

B. Aanbevelingen gericht aan het College van procureurs-generaal

De gemeenschappelijke omzendbrief (**COL 06/2017**) van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eergerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen, is een belangrijk instrument in de aanpak van situaties van gedwongen huwelijken. Het College van procureurs-generaal moet worden aangemoedigd de COL 6/2017 te evalueren en, indien nodig, te herzien overeenkomstig maatregel 129 van het NAP 2021-2025. Naar aanleiding van de herziening van COL 6/2017 wordt het College verzocht de ambtenaren van de burgerlijke stand in die omzendbrief uitdrukkelijk op te nemen als één van de cruciale actoren. Dat zou de erkenning van de belangrijke rol van de ambtenaren in de problematiek ten goede komen.

Krachtens COL 06/2017 wordt er **een referentiemagistraat** inzake eergerelateerd geweld aangesteld bij elk **Parket-Generaal en parket van de Procureur des Konings**. Die magistraten hebben een cruciale rol te spelen bij de ontwikkeling van lokaal beleid tegen gedwongen huwelijken. Zij worden aangemoedigd **een netwerk uit te bouwen** tussen de verschillende betrokken actoren en de ambtenaren burgerlijke stand in het bijzonder, daarin te integreren, die het laatste redmiddel kunnen zijn voordat een gedwongen huwelijk wordt gesloten. Een betere coördinatie tussen de politie, het Openbaar Ministerie, hulpverleningsorganisaties voor slachtofferhulp en ambtenaren van de burgerlijke

stand is dan ook van essentieel belang om doeltreffend te kunnen reageren op de dreigende risico's van gedwongen huwelijken. Nauwe samenwerking tussen die actoren is een eerste vereiste voor een snelle en adequate reactie in noodsituaties.

Voorts wordt **het College van procureurs-generaal** aangemoedigd een brief te sturen **naar de referentiemagistraten** om het belang van de rol van de ambtenaren van de burgerlijke stand in de strijd tegen die vorm van geweld, te onderstrepen. Het is van belang hen in het lokale netwerk op te nemen als de ultieme actor die het sluiten van een gedwongen huwelijk kan voorkomen door een precieze modus operandi te volgen die in de meldcode voor gedwongen huwelijken is vastgelegd.

C. Aanbevelingen gericht aan de minister van Justitie

De minister van Justitie wordt aangemoedigd om, conform maatregel 49 uit het NAP 2021-2025, te voorzien in **een opleiding voor referentiemagistraten** inzake de specifieke thematiek van gedwongen huwelijken, de COL 6/2017 alsook inzake de meldcode gedwongen huwelijken die werd opgesteld door het Instituut. Dergelijke opleiding kan geïntegreerd worden in de reeds bestaande opleidingen, ook op lokaal vlak.

Het is aangewezen de referentiemagistraten ook daarbij **bewust te maken** van ambtenaren van de burgerlijke stand als belangrijke stakeholder, en deze in de opleiding te betrekken als spreker. Temeer gezien de belangrijke rol van ambtenaren burgerlijke stand in het voorkomen van een gedwongen huwelijk en het beschermen van potentiële slachtoffers tegen dagelijks geweld op onder andere psychologisch, seksueel en economisch vlak. Naar analogie met de aanbeveling gericht aan lokale overheden (*cf. supra*), is het ook in dit geval belangrijk dat de opleiding multidisciplinair, gender- en cultuursensitief is en *victim blaming* ten zeerste wordt vermeden. Het betrekken van gespecialiseerde organisaties met voldoende expertise in de thematiek, is daarbij onmisbaar.

Bijlagen

Bijlage I. Vragenlijst

De vragenlijst bestond in totaal uit zes meerkeuze- of open vragen, namelijk:

- 1) a. Heeft u in uw functie als ambtenaar burgerlijke stand ooit signalen* van een gedwongen huwelijk opgemerkt?

- Ja
- Nee

- b. Kan u enkele voorbeelden geven van signalen van een gedwongen huwelijk die u heeft opgemerkt?

.....
.....
.....

- 2) Hoe vaak per jaar werd u reeds geconfronteerd met dit fenomeen?

- Nooit (0 gevallen)
- Zelden (1-2 gevallen)
- Vaak (3-5 gevallen)
- Zeer vaak (meer dan 5 gevallen)
- Ik wens niet te antwoorden

- 3) a. Heeft u al eens gebruik gemaakt van de meldcode voor het signaleren van een gedwongen huwelijk?

- Ja
- Nee

- b. In welke context?

.....
.....
.....

- 4) Welke acties heeft u vervolgens ondernomen?

- Een individueel gesprek gevoerd
- Informatie gegeven over het wettelijk kader, mogelijke hulpverleningsorganisaties
- De middelen op de voorgrond geplaatst waarover het slachtoffer beschikt (sociale netwerk, financiële middelen, mogelijke opvangplaatsen, ...)
- De ernst en gevaar van de situatie kenbaar gemaakt aan het slachtoffer
- Voorgesteld om een scenario uit te werken ter bescherming (bijvoorbeeld afspreken van codetaal om het gevaar discreet te signaleren aan een derde partij, die namens het slachtoffer kan optreden en de nodige stappen kan ondernemen inzake bescherming)
- De mogelijke opties opgesomd die het slachtoffer kan ondernemen, met de daarbij horende gevolgen
- Contact opgenomen met de referentiemagistraat bevoegd voor gedwongen huwelijken (COL06/2017)
- Het huwelijk (of de erkenning ervan) of de wettelijke samenwoning met twee maanden uitgesteld
- Contact opgenomen met hulpverleningsorganisaties
- Contact opgenomen met de Procureur des Konings

- Andere
- Geen van bovenstaande
- Ik wens niet te antwoorden

5) Kent u de COL 6/2017 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen?

- Ja
- Nee

6) Heeft u zelf nog suggesties om de meldcode voor het signaleren van gedwongen huwelijken te verbeteren? Indien ja, welke?

.....
.....
.....